

Socialdepartementet

Dnr: S2025/01126

Vår referens: Josepha Lindblom

josepha.lindblom@vision.se

073-571 88 30

Remissvar på betänkandet Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens (SOU 2025:63)

Vision har givits möjlighet att lämna synpunkter på Socialdepartementets SOU 2025:63. Vision representerar 218 000 tjänstepersoner och är Sveriges femte största fackförbund. Medlemmarna jobbar i kommuner, regioner, privata företag och kyrkor. Stora medlemsgrupper inom hälso- och sjukvården är medicinska sekreterare, tandsköterskor och chefer. Det finns idag cirka 18 800 yrkesverksamma medicinska vårdadministratörer i Sverige, av dem är runt 11 600 medlemmar i fackförbundet Vision. Tandsköterskor finns det drygt 10 000 yrkesverksamma i Sverige varav runt 4 500 medlemmar är medlemmar i Vision.

Sammanfattning av Visions synpunkter

Vision avstyrker utredningens förslag att inte införa en skyddad yrkestitel för medicinska vårdadministratörer.

Vision avstyrker utredningens förslag om att inte införa en skyddad yrkestitel för tandsköterskor.

Vision tycker det finns goda skäl att införa skyddad titel för både medicinska vårdadministratörer och tandsköterskor. För bägge yrkena finns det idag en yrkeshögskoleutbildning med nationellt likvärdig utbildningsplan vilket skulle underlätta en reglering av yrkesgrupperna.

När det gäller medicinska vårdadministratörer är det främsta argumenten att det föreligger risker för patientsäkerheten om yrket inte regleras. Idag kan personer utan relevant utbildning anställas som medicinska vårdadministratörer, vilket utgör en risk för patientsäkerheten. Uppgifter kan dokumenteras och hanteras både felaktigt och olagligt, vilket kan leda till negativa konsekvenser för vårdpersonal och patienter, såsom sämre kvalitet och framför allt felaktig behandling.

Även för tandsköterskor är risken för patientsäkerheten huvudargumentet för ett införande av skyddad titel. Tandsköterskornas yrkesroll har förändrats under de senaste åren och arbetar idag mycket mer självständigt än tidigare. Eftersom yrket har genomgått en förändring finns ett behov av kvalitetssäkring för yrkesrollen. Då tandsköterska inte är en skyddad titel förekommer det att man tar in utbildad personal som successivt får lära sig yrket på plats för att sedan kalla sig tandsköterska. Detta gör tandvården både mindre effektiv och utgör ett hot mot patientsäkerheten.

Visions synpunkter på förslagen

6.3.12 Medicinska vårdadministratörer

Vision företräder yrkesgruppen medicinska vårdadministratörer, som har en central och avgörande roll i hälso- och sjukvården. Idag krävs det ingen särskild utbildning för att få använda titeln medicinsk vårdadministratör. Det kan medföra stora risker. Uppgifter kan dokumenteras och hanteras både felaktigt och olagligt, vilket kan leda till negativa konsekvenser för vårdpersonal och patienter, så som sämre kvalitet, betydande merarbete och framför allt felaktig behandling.

Medicinska vårdadministratörer arbetar i huvudsak inom regioner men även i kommuner och privata företag. Yrket genomgår en snabb förändring till följd av digitalisering och ett ökande administrativt ansvar inom vården, vilket gör behovet av en skyddad yrkestitel särskilt viktigt för att säkerställa kvalitet, tydliggöra kompetensområdet och främja en långsiktig kompetensförsörjning. Därför finns det ett behov av kompetensförsörjning och kvalitetssäkring för yrkesrollen så att det blir tydligt för arbetsgivarna vilket som är den medicinska sekreterarens kompetensområde.

Vision vill med detta remissvar framhålla behovet av en skyddad yrkestitel kopplad till en nationell utbildning för att säkerställa patientsäkerhet, kvalitet och tydlighet i vårdprocesserna. Vision avstyrker därför utredningens förslag att inte föreslå en skyddad titel för medicinska vårdadministratörer.

Yrkesrollens betydelse för patientsäkerheten

Medicinska vårdadministratörer utför den vårdnära administrationen, det vill säga den administration som genereras i samband med patientens vårdepisod och som innebär planering och uppföljning samt övrig patientadministration för att patienten ska få rätt vård, i rätt tid och av rätt resurser. De hanterar stora mängder känslig patientinformation och har ett ansvar för dokumentation, väntelistor, bokningar, diagnosklassificering och kvalitetssäkring. Detta arbete är direkt kopplat till patientsäkerheten och till att vården bedrivs i enlighet med Hälso- och sjukvårdslagens krav på trygghet, kontinuitet, säkerhet, tillgänglighet och jämlik vård.

I krisberedskap har medicinska vårdadministratörer en avgörande roll genom att säkerställa patientflöden, korrekt dokumentation och information, vilket frigör vårdpersonal för direkt patientarbete under en kris.

Att yrket idag inte är reglerat innebär att personer utan relevant utbildning kan anställas, vilket utgör en risk för patientsäkerheten. Felaktig och olaglig hantering av uppgifter kan leda till negativa konsekvenser för vårdpersonal och patienter, så som sämre kvalitet, betydande merarbete och framför allt felaktig behandling.

Utbildningsnivå

Den befintliga yrkeshögskoleutbildningen till medicinsk vårdadministratör är en väl definierad, tvåårig eftergymnasial utbildning med nationella föreskrifter. Den har funnits sedan januari 2022 och är kvalificerad nog att utgöra grund för en reglering med skyddad titel. Att tidigare utredningar främst utgått från högskoleutbildningar bör förstås i sitt historiska sammanhang. När utredningen *Kompetens och ansvar* gjordes 2009 hade YH-utbildningen ännu inte startat. I dag är yrkeshögskoleutbildning etablerad och bör anses vara en lämplig grund.

AI och uppgiftsväxling

Argumentet att digitalisering och AI skulle minska behovet av yrkesgruppen delar vi inte. Även om vissa arbetsuppgifter går snabbare att utföra på grund av AI kvarstår behovet av vårdadministrativ kompetens. AI och verktyg kopplade till automation är något som kommer att påverka alla yrken inom hälso- och sjukvården och Vision ser inte att det specifikt skulle kunna ersätta behovet av just medicinska vårdadministratörer. Tvärtom fyller medicinska vårdadministratörer en viktig funktion som lokalt stöd i vårdprocesser och patientadministrativa IT-system, och ansvarar ofta för utbildning och praktiskt stöd till andra yrkesgrupper. Detta stärker snarare behovet av reglerad kompetens.

Vision välkomnar AI-utvecklingen och tror att det är ett bra komplement snarare än ett hot för medicinska vårdadministratörer. Vi tror även att det kommer att vara räddningen för sjukvården framåt då det finns en möjlighet till uppgiftsväxling från vårdpersonal, som i dag administrerar i alltför stor omfattning och där medicinska vårdadministratörer idag har en kompetens som underutnyttjas.

Enligt McKinseys rapport "Tid till vård ger vård i tid" från 2019 lägger läkare nästan hälften av sin arbetstid på andra uppgifter än att möta och behandla patienter. Uppgiftsväxling från andra yrkesgrupper till medicinska vårdadministratörer skulle innebära administrativ avlastning för vårdpersonal och chefer, vilket bidrar till mer effektiv och säker vård, samt flera positiva effekter som kvalitetssäkring, snabbare vård, kortade vårdköer och rimligare arbetsbelastning där kompetenser kommer till sin fulla rätt.

Internationella förhållanden

En skyddad yrkestitel skulle även underlätta validering av kunskap och kompetens för yrkesverksamma inom EU. Även om lagar och system skiljer sig åt mellan medlemsstater, skulle en tydligt reglerad utbildning och titel göra det enklare att bedöma kompetensen vid arbete eller etablering i Sverige och andra länder.

Sammanfattningsvis anser Vision att medicinska vårdadministratörer ska omfattas av en skyddad yrkestitel baserad på yrkeshögskoleutbildningen till medicinsk vårdadministratör. Det är avgörande för patientsäkerheten, vårdens kvalitet, jämlikhet och för tydligheten i den vårdnära administrationen.

En skyddad yrkestitel:

- Säkerställer en enhetlig och patientsäker vårdadministration.
- Tydliggör yrkesrollens kompetens och ansvar.
- Skapar trygghet för arbetsgivare och andra vårdprofessioner.
- Möjliggör uppgiftsväxling för en effektivare vård.
- Underlättar validering av kompetens inom EU.

Vision hade gärna sett att utredningen fått i uppdrag att se helheten i hälso- och sjukvården, där en skyddad titel för medicinska vårdadministratörer skulle bidra till en effektivare hälso- och sjukvård och underlätta för uppgiftsväxling. I den utmaning vi står inför, med en större andel åldrande befolkning, måste vi använda alla kompetenser rätt och med en skyddad titel skulle man kunna genomföra det i mycket större utsträckning och öka den totala vårdkapaciteten.

6.3.18 Tandsköterskor

Vision avstyrker utredningens förslag att inte införa en skyddad titel för tandsköterskor. Vi bedömer att det är både proportionerligt och välmotiverat att införa en yrkesreglering, då detta skulle bidra till ökad patientsäkerhet och stärkt förtroende för tandvården hos allmänheten.

Vision anser att den motivering som utredningen anför – att en skyddad titel inte är nödvändig eftersom tandsköterskor arbetar under tandläkares ansvar och överseende, samt att patientsäkerheten kan säkerställas genom utbildning, certifiering och fortbildning – inte är tillräcklig för att avstå från en reglering av yrket.

Att tandsköterskor, som deltar i avancerade behandlingar, till skillnad från undersköterskor och sjuksköterskor med liknande ansvar och arbetsuppgifter, inte ska omfattas av vare sig legitimation eller skyddad yrkestitel är svårt att förstå och svårmotiverat. En skyddad titel för tandsköterskor är nödvändig för att säkerställa patientsäkerheten.

Yrkesrollen har förändrats

Tandsköterskors yrkesroll har utvecklats mycket de senaste åren. Arbetsuppgifterna har gått från att mer assistera tandläkaren till att bli ett kvalificerat vårdyrke där tandsköterskan förväntas arbeta självständigt. Eftersom yrket har genomgått en förändring finns ett behov av kvalitetssäkring för yrkesrollen. Då tandsköterska inte är en skyddad titel förekommer det att man tar in utbildad personal som succesivt får lära sig yrket på plats för att sedan kalla sig tandsköterska. Detta gör tandvården både mindre effektiv och utgör ett hot mot patientsäkerheten. En skyddad titel skulle innebära att tandsköterskan verkligen besitter en viss kompetensnivå för yrket, till exempel med avseende på kunskap om behandling, patientsäkerhet och kunskaper om tandvård. Därigenom skulle kvaliteten och patientsäkerheten inom tandvården stärkas.

Risk för vårdskador

Att en person utan tandsköterskeutbildning kan kalla sig tandsköterska utgör stora risker för patientsäkerheten. Tandsköterskors arbete är avgörande för en fungerande tandvård. De arbetar bland annat med att förbereda behandlingsrummet och instrumenten för behandling, hantera sterilisering av instrument och material, ta röntgenbilder och avtryck av tänder och assistera tandläkaren under undersökningar och behandlingar. De utför egna behandlingar på delegation av tandläkare till exempelvis lägger de bedövning, profylaxbehandling, puts av fyllningar, borttagning av tandsten, och ger patienterna råd om tandhygien. De utför motiverande samtal, besöker BVC mottagningar och ger rådgivning till nyblivna föräldrar, besöker skolor och förskolor och ger rådgivning till elever, samt utför fluorsköljning och fluorlackning.

Tandsköterskor bemannar även receptionen, ger rådgivning och bokar akuttider. Att ha rätt kompetens för att kunna avgöra när en patient behöver komma in akut eller inte är av stor betydelse. När icke tandvårdsutbildad personal tar emot samtal och därför inte bokat in akuta patienter har det tyvärr lett till att patienter fått vårdskador som hade kunnat undvikas om det varit en utbildad tandsköterska som tagit emot samtalet i stället. För att kunna klara av tandsköterskans alla kvalificerade arbetsuppgifter krävs rätt utbildning och kompetens. Det är därför av största vikt att en skyddad titel för tandsköterskor införs. Det skulle inte bara höja kvaliteten och patientsäkerheten, utan även skapa en långsiktig trygghet för både patienter, arbetsgivare och yrkesutövare. Inom specialisttandvården utför tandsköterskor dessutom vissa behandlingar helt självständigt, vilket ytterligare understryker behovet av en tydlig yrkesreglering och en skyddad titel.

En effektivare tandvård

En reglering skulle även tydliggöra för arbetsgivaren vilken kompetens en medarbetare har och därmed underlätta arbetsledning, planering och förändrade arbetssätt. Detta eftersom en skyddad titel skulle säkerställa att tandsköterskan har rätt utbildning för att klara av vissa arbetsuppgifter. Det skulle i högre grad möjliggöra en uppgiftsväxling från tandläkare till tandsköterskor och kunna leda till en effektivare användning av tandvårdspersonalens kompetens.

Nationellt likvärdig utbildning på yrkeshögskola

Sedan 2016 har tandsköterskeutbildningen nationella föreskrifter vilket innebär att samtliga YH-utbildningar till tandsköterska i Sverige har samma utbildnings- och kursmål. Genom regleringen tydliggörs dessutom vilken kompetens en person med titeln tandsköterska har, vilket underlättar för övrig tandvårdspersonal och ger en ökad trygghet för patienten. En skyddad titel kan även bidra till att öka individens rörlighet och bredda arbetsmarknaden för tandsköterskor samt ge yrket en högre status.

Det krävs idag ingen särskild utbildning för att få använda titeln tandsköterska. En skyddad yrkestitel som är kopplad till både genomförd YH-examen för yrket skulle innebära en kvalitetssäkring av yrket, eftersom endast den som har ett bevis på att den har rätt kompetens får rätt att använda yrkestiteln tandsköterska.

Fackförbund och yrkesförbund eniga om skyddad titel

Idag kan en person som saknar adekvat tandsköterskeutbildning arbeta direkt i munnen på en patient, utan utbildning i vare sig hygien, anestesi eller röntgen. Detta kan medföra risker för patienten och för tandsköterskan själv. Med en ökande delegering på landets tandvårdskliniker blir det allt viktigare att tandsköterskorna har rätt kompetens. En skyddad titel för tandsköterskor är Vision inte ensamma om att förespråka. Även tandhygienister, tandläkare och arbetsgivare ställer anser att en skyddad titel för tandsköterskor behövs och har skrivit under Visions, Svenska Tandsköterskeförbundets och Unionens uppmaning om att skydda tandsköterskor yrkestitel

Övriga Norden skyddar yrkestiteln tandsköterska

Titeln tandsköterska är skyddad i majoriteten av EU länderna och i alla nordiska länder utom Danmark. Vision tycker att det borde ha tagits i större beaktning av utredningen. Sverige borde följa övriga länder, prioritera patientsäkerheten och skydda titeln tandsköterska.

Veronica Magnusson, förbundsordförande Vision